

Ladislav Mňačko: Jak chutná moc (1968) Kapitola XVI

Večer usušil Frank na leštičce několik fotografií. S fotografií se někdy dají dělat divy, když člověk zná její zákony. Obzvláště jeden snímek se Frankovi povedl. Muklík. Obrovský Muklík, vztyčený nad malinkou mrtvolou. Frank zná svůj aparát a ví, jak zacházet s perspektivou.

Když ukládal snímek do červeného trezoru, musel se sám sobě usmát. K čemu to je? Proč to dělá? Tomu obrázku stejně nikdo neporozumí, pro každého, kromě Franka, bude bezcenný. Kdo to je, ten obr Muklík? Nikdo neví. A za nějaký čas nebude nikdo ani vědět, kdo je ten maličký mrtvý. Ale Frank to vědět bude, ví, proč tu fotografii dělal, pro něho není bezcenná.

Začal listovat v albu. Jeho první fotografie. Na nich ten mrtvý, ještě jako nedospělý mládenec. Margita. Jejich stará parta. Koupání v mlýnském náhonu. Výlet do hor. Divadlo, které hráli. Rok co rok nacvičovali nějakou hru. Frankův přítel dostal vždycky úlohu prvního milovníka. Pouliční bitky. Demonstrace. Předvolební shromáždění. Frankův přítel jako voják, když se vrátil od hranic. Poslední schůze. A hory. Jejich skupina. Ledacos chybí, ledacos, co zůstalo jenom v hlavě, v paměti. Na některé obrázky se Frank zadíval déle. Vzpomínal.

Jeho přítel jako komisař pro obnovu dopravy na první lokomotivě, která projela obnoveným tunelem. A na jiné lokomotivě, jedoucí přes obnovený most. A tady, polonahý, zpocený, s krumpáčem v ruce, na stavbě silnice. Dramatický záběr, jak vyhazuje z vládního křesla reakčního politika. V modrákách a s červenou páskou na rukáve kráčí v čele milicí.

Následují obrázky z kraje.

Jeho přítel, jak bije holí přes zadek vesnické ženy... To ještě býval mužem na svém místě...

To ještě býval mužem na svém místě. Ještě se v krajském křesle nestačil ohřát, a práce nad hlavu. Sto problémů najednou, vázly dodávky surovin do závodů, vlaky měly zpoždění, rolníci nechtěli plnit dodávky, bránili se združstevňování. Zdlouhavé porady, bleskové cesty do všech míst, kde něco hořelo, náhlá rozhodnutí, podpisování miliónových investičních kvót, starosti s nedostatkem pracovních sil, a navíc začali tropit neplechu katolíci, ve vesnicích docházelo ke vzpourám, stát žádal na farářích prohlášení loajality po exkomunikaci, vyhlášené papežem... Ne všichni faráři byli ochotni podepsat. Loučili se z kazatelen dramaticky se svými ovečkami. Následovaly vesnické rebelie a vesničané, ozbrojení sekýrami, motykami a někde i střelnými zbraněmi, které si přinesli domů z povstání, hlídali ve dne v noci své duchovní pastýře. V jeho kraji to bylo nejhorší. V jeho kanceláři se stále množily zprávy o přepadech aut, projíždějících krajem, o zbití, ba i zabití funkcionáře. Nechali to na něm, je to jeho kraj, ať si udělá pořádek, ať ukáže, co umí.

Přišla zpráva, že v jedné vesnici zabarikádovali silnici, aby k nim nikdo z kraje nemohl. Frank byl tenkrát u něho, viděl, jak zrudl, vstal a zavolal velitele milice.

„Sto mužů. Ihned...“

Vyndal ze šuplete pistoli.

„Jdeme...“

Šli na nádvoří. Tam to vřelo. To byly jeho zálohy, ozbrojení muži z fabrik. Sto mužů naskákalo na připravená nákladní auta. Jeli...

Zdaleka už viděli barikádu na kraji vesnice. Frank dělal fotografické záběry. Na barikádě stál nějaký děda s dvojkou. Zuřivě mával na řidiče prvního vozu. Za barikádou veliký houf vesnických žen, některé měly v ruce vidle, jiné kamení.

Frankův přítel poručil řidiči, aby zastavil až těsně před barikádou, postavenou z vytrhaných dlaždic.

Vyskočil první, vůbec si nevšiml rozčileného staříka, který na něj mířil dvojkou. Muži seskákali za ním. Seřadili se před barikádou.

„Rozejděte se!“ zahřměl. „Okamžitě se rozejděte! A pošlete sem svoje muže, za hodinu ať je silnice v pořádku!“

Nerozešli se. Jedna z bab vyskočila na barikádu a vystrčila na milicionáře holý zadek. Druhá začala hystericky vriskat: Bijte nás, zabijte nás, střílejte, vy psi!

„To by se vám tak líbilo, střílet!“ procedil Frankův přítel skrz zuby. Pak vydal rozkaz, krátký, jasný, vyštěkl jediné slovo:

„Hole!“

Měli je tam pěkně přichystané na vozech. Vzal si sám jednu, vyskočil na barikádu a vytrhl starci pušku z ruky.

„A po řiti!“

Vybral si tu, co na ně vystrčila zadek. Mlátil ji po něm pružnou lískovkou, hnal ji doprostřed vesnice. Ženy se s křikem rozutekly, každá na jinou stanu. Zahodily vidle, odhodily kameny. Vřískaly zděšením a bolestí. Když došli milicionáři na druhý konec vsi, k druhé barikádě, nebylo tam živé duše.

„A teď muže. Vytáhněte je z chalup!“

Za půl hodiny měli pod zbraní na sto zamračených, ale mlčících, vyjukaných vesničanů.

„Na silnici s nimi. Jedno auto tady zůstane. Kvůli dozoru. Za hodinu bude silnice sjízdná!“

Teprve potom vybrali z fary faráře. Kroutil se, vytácel, bránil. On přece podepsal...

„Měl jste mít rozum. Nic proti vám nemáme. Ale zítra budete ve městě. Mše nebude.“ Nato dal svolat národní výbor.

„Jste sesazeni. V obci budou nové volby. Do té doby tu bude vládnout mnou jmenovaný komisař. A první, nač si posvítí, budou dodávky...“

Frank se musel při prohlížení obrázku mimoděk usmát. Ta žena tenkrát klopýtla, upadla, jeho přítel jí zdvihl sukni a nalupal jí lískovkou.

Jinak to nešlo. Prolitá krev se smýt nedá, ale modřiny po prutech se zahojí...

Ne, jinak to nešlo. Frank se dívá na další obrázek. Skupina rozpačitých vesničanů žmoulá v rukou klobouky a beranice. Stojí v jeho kanceláři. Hodinu je nechal čekat v předsíni, než zazvonil na Hornákovou, aby je pustila dovnitř.

„Copak máte na srdci, soudruzi?“ zeptal se nevinným, téměř něžným hlasem, v němž pouze Frank vycítil skrytou ironii. „Jestli jste přišli orodovat za faráře, maříte zbytečně čas.“

Nepřišli orodovat za faráře a jeho přítel dobře věděl, proč přišli.

Jeden z nich se osmělil. Kdepak, za faráře. Teď už vědí, že farář byl jejich zlý pokušitel. V sousedních farnostech jsou taky faráři, ale těm se nic nestalo. To vlastně jejich farář je ke všemu naváděl. Oni přišli, hm, kvůli té elektrice.

Podivil se. Kvůli jaké elektrice? Vždyť přece v obci elektriku mají, ne? Pokud ví, zavedli ji tam už před třemi lety.

Přešlapovali, odkašlávali, lezlo to z nich jako z chlupaté deky. Mají elektriku, samozřejmě, mají, ale ten hloupý klacek. To všechno on. Nebýt v nemocnici, zasloužil by...

Stále se tvářil, jako by neměl tušení, oč jde. Ať se jen trochu povaří ve vlastní šťávě.

„Já ještě pořád nevím, co máte na srdci. Někdo by to měl už konečně vysvětlit. Jaký klacek? A co to má společného s elektrikou?“

Ále, to všechno farář. A kostelník. Kostelník pobuřoval nejvíc. Ženy, káči pitomé, hlídaly faru. A tenkrát večer se k vesnici blížilo několik aut, kostelník vylezl na věž a začal zvonit na poplach. A tehdy se to stalo, ten smrkáč, je mu teprve třináct, jakýpak má takový kluk rozum? Vyšplhal na stožár a přestříhl kombinačkami vedení do vsi. Div ho to nezabilo, když na zemi šlápl na přestřížený drát. A na autech nebyla vůbec milice, byly to traktory lesní správy...

Frank viděl, jak mu zacukalo v koutcích. Jak násilně potlačil výbuch smíchu. Jak se zatvářil mimořádně vážně.

„To je vážná věc, soudruzi. Vážnější, než by se na první pohled zdálo. Dráty jsou z mědi.“

Však ano, přešlapovali, oni také vědí, že dráty jsou z mědi. Ale, jestli by, tento... ve vsi je tma... a mnozí mají elektromotory... a řezanku teď musí řezat ručně...

„Ale jestlipak víte, že teď máme pětiletku?“

Samozřejmě že vědí, kdopak by nevěděl, že máme pětiletku?

„Tak vidíte. A měď, soudruzi, měď je nad zlato. Měď musíme dovážet za drahé devizy z kapitalistických zemí, a ty nám ji ještě nechtějí prodat. Podle toho se musí s každým kouskem zacházet. Kde teď vzít neplánovanou měď?“

„Vždyť je to jen kousek...“

„To si myslíte vy, že kousek. Ten kousek by nám mohl chybět při zavádění proudu do vesnice, která ještě není elektrifikována. A elektrikáře taky nemáme. Všichni jsou nasazeni na důležitých úsecích. Nemůžu vám pomoci, soudruzi. Opravdu nemůžu. Vaše vesnice nebyla v plánu. Je mi líto. Musíte se nějak zařídit sami. Snad ještě máte doma odložené petrolejky...“

Vždyť oni, ozval se jeden, jsou spořádaná obec. To jen těm babám něco čert nakukal. A nechtěli by to zadarmo. Při dobré vůli by se snad někde ten kus drátu sehnal. A montérům by taky dobře zaplatili. Nejsou škrobi.

„Co?“ rozhořčil se, „podplácet chcete? To šlo dřív, mě podplácet nebudete! Mám teď důležitou radu, soudruzi. Lituju. Nemůžu pro vás nic udělat.“

Smutně šli ke dveřím. Když už byli v předsíni, vyšel za nimi.

„Říkali jste něco o řezance, soudruzi. Že ji musíte řezat ručně.“

Zastavili se. Je snad přece jen ještě nějaká naděje?

„Řezanka se opravdu těžko řeže ručně. Stát vám dodává proud do strojů. A co vy? Jak je to s mlékem, s masem? Řezanka je maso a mléko. Splnili jste?“

To je právě ono. Nesplnili. Nešťastné dodávky. Nesplnili. Byl mizerný rok.

„Tak. Byl mizerný rok. V sousední vesnici, vzdálené od vás tři kilometry, nevědí o mizerném roku nic, plní poctivě svou smlouvu se státem. A nepoškozují společný majetek, tam babám čert nic nenakukal. Teď si přijdete a řeknete – kousek mědi. Jistě, kousek, ale i ten kousek museli vyrobit dělníci v továrně. Ti chtějí jíst. A co mají jíst, když bude každá vesnice zanedbávat své povinnosti jako vy? Potravinových lístků, na které se nic nedostane, se nenajedí. Tedy, soudruzi, přineste mi výkaz o splněných dodávkách mléka a masa a uvážíme, co se dá dělat. Možná že se pak nějaká ta měď najde. A montér taky.“

S tím je nechal odejít.

„Neměl jsi takhle krutě...“ řekl mu položertem Frank.

„To nic, přijdou. Přijdou zase. Podepíšu s nimi zvláštní smlouvu. Upíšu se třeba čertu. Splněné dodávky – elektrika svítí, nesplněné dodávky – vypneme elektriku. Kdo měl jednou v domě elektriku, nechce se mu už nikdy vysedávat při petrolejce. Nehledě k tomu, že petrolej není... To bude jejich soukromá, čestná pětiletka...“

Tak vládl. Ale tenkrát to jinak nešlo. Jednou dostal z podhorské vesnice, dávno už proslavené svým rebelantstvím, posměšný dopis, podepsaný všemi občany včetně

členů národního výboru. Oni tam na horách nikoho a nic nepotřebují, na péči státu serou, četníků se nebojí, i oni mají pár kulometů, a žádné dodávky plnit nebudou...

Frank ho našel, jak se nad dopisem popadá za břicho.

„Na...“ vybuchoval mezi smíchem, „přečti si, co napsali Záporožci tureckému sultánovi...“

Frank na tom nic směšného neshledával. To je výzva. Jestli vesnici nezkrátí, rozšíří se to po celém okolí. Autorita státu bude fuč.

Smál se ještě, když zdvíhal sluchátko a žádal, aby ho spojili s ředitelem krajských spojů. „Soudruhu řediteli, v Pohore je pošta, že? Telefon taky? Kdy jste ho tam zavedli? Před půl rokem? Tak dobře. Vypnout. Vypnout až do odvolání. A poštu nedoručovat a nevybírat. Tamního úředníka pošlete na neurčito na neplacenou dovolenou. Oznamte mu to dopisem. Co? Na čí zodpovědnost? Na mou, samozřejmě na mou, ano, dám vám to písemně. Velmi rád. O to se nestarejte, to už je moje věc, nezbláznil jsem se, vím, co dělám.“

Stiskl na stole knoflík.

„Autobusový dispečink.“

Spojili ho.

„Kolik autobusů jezdí do Pohory? Dva denně? Zrušit. Zrušit do odvolání. Na moji, pouze na moji odpovědnost. To právě chci, aby byla bez spojení. Neboj se, vím, co dělám, a vím proč.“

Stiskl knoflík.

„Elektrárnu! Hrice!“

Spojili ho.

„Soudruhu Hrici, s okamžitou platností přerušte dodávku proudu do Pohory. Do odvolání. K čertu, co všichni máte, samozřejmě že si to zodpovím. Dám ti to písemně. Kdy? Hned, ještě dnes, ještě tuhle hodinu...“

Stiskl knoflík. Milici. Velitele.

„Sto mužů. Vybraných. Pojedeš s námi. Hned, za půl hodiny vyrazíme. Po cestě ti to vysvětlím. Samozřejmě zbraně. A vezměte dvě sekery...“

„Takoví Záporožci...“ ulevil si.

Seskákali před národním výborem. Vesnice byla jako po vymření. Ale Frank zpozoroval za každým oknem slídivé oči, které dávaly pozor, co se bude dít. Nedálo se dohromady nic. Frank si prohlíží obrázek, na kterém jeho přítel poráží dřevěný sloup s označením autobusové zastávky. Sloup naložili na kamión.

„Tak. Nasednout a domů...“

„To je všechno?“ ptal se udivený milicionář.

„Všechno.“

Ve městě dal zastavit u autobusového nádraží.

„Vystoupíme...“ řekl Frankovi.

Vystoupili. Šli do kanceláře.

„Kdy jede autobus do Pohory?“

Úředník ho nepoznal.

„Nejede žádný. Ode dneška nejede do Pohory žádný autobus.“

„Proč?“

„Páni na kraji se asi zbláznili. Vydali příkaz...“

Neřekl nic. Vyšli ven, podívali se na autobusový jízdní řád. Slyšeli, jak skřípavý hlas v ampliónu oznamuje, že autobus do Pohory nepojede, obě linky se až do odvolání ruší.

Na nástupišti stál hlouček čekajících lidí. Některými to trhlo. Dva se šli přesvědčit do kanceláře, jestli dobře slyšeli. Když vyšli, bylo na nich vidět, že slyšeli dobře.

Hlouček se s nadávkami rozptýlil a pohnul. Pěšky.

„Za týden přijdou s prosíkem.“

Přišli už za tři dni. Velmi pokorně. Nechal je čekat tři hodiny na chodbě úřadu. Když je přijal, nevyzval je, aby si sedli. Na stole před ním ležel ten dopis. Vzal ho do ruky a ukázal jim ho.

„Kdo z vás to podepsal?“

Nechtěli se k tomu hlásit. Podepsali zřejmě všichni.

„Je ve vesnici někdo, kdo ten dopis nepodepsal?“

Rozpačitě se po sobě dívali. Je ve vesnici někdo takový? Nevědí.

„Nevíte, co? Jestli je ve vesnici někdo, kdo ten dopis nepodepsal, ať přijde za týden. Dřív ne. Za týden! A vy ven! S vámi se nemám co bavit!“

Za týden přišel farář, učitel, předseda národního výboru a čtyři rolníci. Přijal je okamžitě.

„Vy jste nepodepsali?“

Předseda začal okolkovat.

„Ven! S tebou nemluvím. Četl jste to, důstojný pane?“

Starý farář se přiznal. Četl. Přemlouval je, upozorňoval je zároveň s ředitelem školy, že je to vzpoura, rebelie, že to bude mít zlé následky. Ty už jsou tady.

„Mohli jsme tam poslat Bezpečnost, soudruzi! Všichni, kdo podepsali, porušili zákon! Na zítřek svoljte schůzi celé obce. Chci, aby se tam octly pěkně na jedné hromadě všechny zbraně, které jsou poschovávány po vsi. Uděláme domovní prohlídky. Jestli najdeme jedinou pušku, přestaneme se s vámi bavit. Uvidíte, jak se obejdete bez státu!“

Druhý den našli v hospodě, kam svolali schůzi, menší arzenál. Milicionáři vynesli zbraně na nákladní auta. Schůze byla velmi krátká. Mluvil jen on. Vytáhl dopis a přečetl ho. Pak zahřměl:

„Záleží jen na vás, jestli chcete mít v obci takovéhle vedení! My proti tomu nic nemáme. Když chcete, mějte si. My od vás nic nechceme. Nemusíte nic dodávat. Můžete si žít beze státu. Ale autobusy jsou státní, telefon je státní, elektřinu vám dodává stát. Můžete si vybrat. Můžete zkusit, jak se vám bude žít bez státu. Stát to bez vás nějak vydrží. Mohl bych vás všechny poslat před soud, ale nač? To si mezi sebou vyřídte sami. Mě zajímá méně než vás, který výtečník vám to poradil. Dávám vám týden na rozmyšlenou. Za týden ke mně pošlete delegaci, ale upozorňuji vás, že nebudu jednat s nikým, kdo podepsal. Pak snad s vámi podepíšu takovou soukromou smlouvu, takový dodatek k pětiletce. To je všechno...“

Rychle odešel. Učitele, který ho chtěl zastavit, odstrčil stranou. Nasedli, byli pryč.

Když přišli, byl velmi srdečný. Nalil jim slivovici, ani slovem nepřipomněl, co se stalo. Kývl hlavou na souhlas, když mu oznámili, že chtějí nové volby. Usmíval se, když mu předložili výkaz o splněných dodávkách.

Stiskl knoflík. Elektrárnu.

„Soudruhu Hrici, zařídte přívod proudu do Pohory.“

Stiskl knoflík. Autobusy.

„Od večera obnovit normální spojení do Pohory. A propustit dispečera, který vysvětloval občanům, že páni z kraje se zbláznili.“

Ve vesnicích tím získal ohromný respekt a v závodech velkou popularitu. Samozřejmě se to doneslo do poslední vesnice. Jen Galovič bručel. Nač takové ciráty...

Jinak to tenkrát nešlo.

Frank se usmívá a dívá se na sedmnáct krav. Na fotografii, na níž je sedmnáct krav, přivázaných k ohradě před krajským sídlem. Sedmnáct krav z Hanovců.

„Pojeď se mnou...“ zavolal tenkrát Frankovi, „do Hanovců, na obecní schůzi...“
Schůze se konala v hospodě. Návštěva, kterou nečekali, je překvapila, jak se Frankovi zdálo, dost nemile. Přivítali, smáčkli se za předsednickým stolem a zmlkli.
„Jen pokračujte, soudruzi. Jen dál... jako bych tady nebyl...“ vyzval je. Nepokračovali.

„Když se k tomu nemáte, budu pokračovat sám. Dodávky, jak všichni vědí, plníte obstojně. Zvláště v mase. V mase dodávky vysoko překračujete. V novinách o vás pořád píšou jako o vzorné obci, pokud jde o dodávky masa. S mlékem, vajíčky a chlebem už je to horší. Člověk by mohl nabýt dojem, že vaše krávy vůbec nedojí. O tom jsem si s vámi přišel pohovořit. Neumím si to dost dobře vysvětlit. Snad mi to vysvětlíte vy...“

Předseda obce to zkusil. Nepříliš odvážně se pokoušel vysvětlovat, že je přece taková zvyklost, no, zákon to není, ale dělá se to, že masem se mohou nahradit řekněme vajíčka a vejci maso, mléko... a oni přeci splnili dodávky masa od začátku roku na tři sta šedesát procent, když se to přepočítá na jiné, tak dodávky vlastně vysoko překračují, všechny dodávky, sumárně... a maso je nejdůležitější, i noviny o tom píšou...

„Tři sta šedesát procent, že? Kolik je to jalovic, soudruzi?“

Předseda opět zešířil vysvětloval, to je podle váhy. Oni myslí na plnění dodávek ve váze. Kolik jalovic? Od začátku roku sedmnáct...

„Tak. Sedmnáct. A všechny se jmenují Malina, že, soudruzi?“

Frank viděl to zděšení. Prasklo to, je zle, všechno vyšlo najevo.

„Teď byste mi ještě, soudruzi, měli vysvětlit, jak je možné plnit dodávky na tři sta šedesát procent, nechat se oslavovat od hloupých redaktorů v tisku a přitom neodevzdat ani kilogram masa. Nechce se vám do toho, soudruzi? Mlčíte? Tak vám to musím vysvětlit sám. Zákon, který stanoví, že prodaná kráva se rovná splněné dodávce, je zákon dobrý, myslí na zájmy rolníka. Prodáš krávu, nemáš přebytek, nemáš z čeho dodat. Ale takový zákon, zvláště takový zákon tu není od toho, aby se s ním spekulovalo. Co platí pro jednotlivce, nemůže platit pro celou obec. My jsme podepsali kontrakt s obcí, ne s jednotlivci. A vy jste nám za to plnili procenta, a ne maso, soudruzi!“

Vstal.

„Jste mi dlužni sedmnáct krav! Obec Hanovce dluží kraji sedmnáct krav. Zítra je chci vidět před budovou, kde úřadují. To je všechno, soudruzi. Můžete pokračovat, mě už tu není třeba.“

Odjeli.

„Myslíš, že je přivedou?“ zeptal se Frank na zpáteční cestě.

„Určitě. Vědí, jak to dopadlo v Pohoře.“

Druhý den po poledni mohl Frank těch sedmnáct krav vyfotografovat. Byly pěkné, vykrmené, žádný brak.

Frank se vrátil v myšlenkách zpátky do těch dob. V pohraniční vesnici jednou v noci narazili na šedesátičlennou skupinu pašeráků, která táhla s těžkými batohy na hranici přímo kolem pohraniční stanice. Vládce kraje o hodinu později sám osobně zatkl velitele stanice a na hodinu propustil všechny její zaměstnance. Jindy vyhodil do vzduchu černou palírnu, dobře maskovanou v polích. Obec potom byla měsíc bez proudu. Ovládal kraj vypínáním elektřiny. Je to určitě lepší než bajonety.

Mimoto předsedal schůzím, poradám, gremiálkám, sepisoval zprávy, hlášení, jezdil do terénu, ve dne v noci na nohou, málokdy spal, všude něco vázlo, volalo po zákroku, po pomocné ruce, po rozumném řešení.

Tenkrát to byl celý muž. Stačil na všechno, stačil i na tehdejší úkoly. A tenkrát to chtělo jednat, rozhodovat, riskovat, zvládnout okamžitou situaci, nebát se. Byl v kraji populární, měli ho rádi, vyprávěly se o něm legendy.

Kdy v něm nastal ten zlom, zlom jeho osobností? Přišel náhle, najednou, nebo nepozorovaně, postupně? Pro Margitu je tahle otázka prostá, odpoví na ni lehko. Ta odbarvená. Ta ho zavlékla do zkázy. Byly doby, kdy si to myslel Frank taky, dokonce to bylo vůbec to první, co si pomyslel, když ji poprvé uviděl v kanceláři. Ale nebylo to někde docela jinde? Není ta žena spíš následkem, výsledkem než příčinou? Nebylo kolem něho příliš mnoho pochlebovačů, kteří ho dennodenně přesvědčovali o jeho genialitě, o jeho výjimečnosti, o tom, že jeho život, jeho čas, jeho osoba jsou cennější než jiné, že si proto může dovolit víc, že si může dovolit všechno? Že výjimečný člověk může výjimečně žít? Frank se pamatuje na jednoho člena kabinetu. Potkal se s ním krátce nato, co ho jmenovali do čelné funkce.

„To mi neměli dělat...“ bránil se ten muž téměř plačtivým hlasem Frankově gratulaci.

„Já na ty úkoly nestačím, shořím, vykopnou mě...“

Frank pak s úžasem sledoval proměnu, která se s novým mužem stala. Pár měsíců seděl v křesle, a už byl suverén, rozhodující škrtem pera o miliónových hodnotách. Díval se podezřívavě na své kolegy, na své okolí, jako by se ptal: Jak to, že mě objevili tak pozdě? Že neuznávali můj talent? Kdo z vás to brzdil a zpomaloval mou cestu do funkce, která mi už dávno podle mých schopností patřila? Samozřejmě neobstál. Samozřejmě ho vykopli. Chodí po městě ukřivděně, svůj pád vysvětluje jakýmsi spiknutím proti sobě, tajemně naznačuje: Já bych mohl vyprávět...

Je tu jedna fotografie z rodného města. Velký státník řeční k zástupům. Na náměstí, kde kdysi pronášel své ohnivé projevy. Jen obecenstvo je jiné. Kolem dokola jsou zejména ti, proti kterým kdysi soptil. Frank otočil několik listů zpátky. Stará parta. Kamarádi. Šli s ním a šli za ním. Byl vždycky uznávaným, respektovaným vůdcem. Nikdo mu neupíral právo na jeho postavení, vyvinulo se přirozeně, samo.

Dnes dopoledne se s ním přišla rozloučit delegace z rodného města, kolem padesáti lidí. Frank mezi nimi marně hledal někoho ze svých. Nepřišli, nepřišel ani jeden.

Nepřišli ani tenkrát na jeho slavnostní projev na náměstí. Frank se dívá na záběr z tribuny, z velké tribuny, na které bylo na dvě stě lidí. Ani jedna stará, milá tvář. Frank prohlíží záběr z obecenstva. Ani tam není nikdo z nich. Nepřišli, ti hrdí chlapi, ti rváči z doby tvrdých bojů, do kterých je vedl. Ale čekali na něj. Měl, musel přijít! Frank věděl, kde je najde. V hospodě, kde se kdysi scházivali, v jejich hospodě. Byli tam všichni, všichni, co přežili. Když Frank vstoupil, hospoda ztichla. Čekali někoho jiného, ne Franka. Čekali taky Franka, ale hlavně někoho jiného. Když se objevil Frank, věděli, že čekají marně.

Starý kamarád křikl na Franka z kouta hospody:

„Ty už seš taky vrána s pozlacenýma nohama...“

Reagovali na to výbuchem smíchu. Frank se beze slova otočil a šel ven, na vzduch. Do očí se mu draly slzy. Slzy vzteku. Slzy ponížení. Vrána s pozlacenýma nohama... Frank dobře věděl, co tím chtěli říci. Kdysi, ještě jako kluci, chytili vránu. Místní podivín, který vybíral vraní hnízda a jedl vraní polévku, je potkal u řeky, když tudy vítězoslavně táhli se svým úlovkem.

„Je živá, chlapi?“

Ukázali mu ji. Je živá.

„Tak jí natřete nohy a ocas bronzem a pusťte ji mezi vrány... Ale napřed ji musíte opít...“

Tak vránu opili a bronzem na vánoční ořechy jí natřeli ocas a nohy. Ocas stříbrným, nohy zlatým. S ohromným řevem ji nesli zpátky k řece, kde hnízily vrány. Vyplašili

hejno černých ptáků a vypustili tu pomalovanou. Vrány ji uklovaly. Frank už na tu pomalovanou vránu zapomněl, nebyla to pro něj hezká vzpomínka, a na nehezké vzpomínky se brzy zapomíná. Ale všichni nezapomněli.

Dohnali ho. Neblbni, domlouvali mu, to nepatřilo tobě. To mu jen tak vylítlo... ale Frank už se do hospody nevrátil. Nemohl. Nemohl, protože věděl, že mají pravdu. Nepatřil už k nim, příliš dlouho se pohyboval v jiných sférách, nerozuměl by jim a oni by nerozuměli jemu. Oni se vrátili z bojišť, vzali bandasky s neslazenou kávou a šli roztočit kola v opuštěné fabrice. S hrdostí sledovali vzestup jednoho z nich, nejlepšího z nich. Je náš, ten nás neprodá, ten na nás nezapomene, má na to hlavu, aby se za nás a o nás bil dál. Věříme mu, stojíme za ním... Později nad ledasčím kroutili hlavou. Co to dělá? Jak to žije? Čekali, že přijde a že mu řeknou svoje. Nepřišel. Nepřišel, protože v hotelové jídelně byl banket a on nemohl chybět v čele stolu. Ti, co sedí od něho napravo i nalevo, ho chytili. Opili ho, pozlatili mu nohy, postříbřili chvost. Nepřišel, a víc ať už se neukazuje. Jestli se ukáže, uklovou ho...

Dobrá, to Frank dovedl pochopit. Ale jak k tomu přijde on sám? Ale přijde, proč by nepřišel, příliš dlouho se motal mezi pozlacenými, a třeba sedával jenom na krajíčku stolu, něco z toho pozlátka se otřelo i o něj. Byl to krutý, ale oprávněný odsudek. Zřekli se ho. Zřekli se i jeho, nejen někdejšího velitele.

Je s ním konec, uvažoval Frank. Konec, který už je pouze otázkou času. Zapomněl na své a ti se ho zřekli.

Frank se úplně zablouzl do toho podivného životopisu, jehož jednotlivé kapitoly ukládal trpělivě po řadu let jednu vedle druhé, stránku za stránkou, obrázek za obrázkem. Zadíval se na snímek, který svého času pořídil s neskrývanou škodolibostí. Na snímku byl státník, vedle něho lesník, takový reklamní hajný, v lesnické uniformě, s mocnou ryšavou bradou. A dva cizinci, muž a žena. Byli tenkrát jeho hosty, záleželo na nich, přijeli na oficiální návštěvu, na důležitou státní návštěvu. Připravili pro ně bohatý program. Státník je celou dobu doprovázel. Zavedl je do Opery, do vzorného družstva, vláčel je po pamětihodnostech města, uspořádal pro ně velkou recepci, bleskově je povozil po celé zemi, ukázal jim z auta hory, přehradu, na dvě hodiny se zastavili v moderním, novém závodě, řečnili k shromážděnému osazenstvu o přátelství, o potřebě zachovat mír, ubezpečovali se navzájem o tom, jak si váží vzájemného setkání, jak se ctí, jak je potřebné setkávat se takhle častěji, lépe se poznávat a odstraňovat nedorozumění, která ještě existují.

Jenže co v sobotu? V sobotu, jak známo, není v zemi vzácného hosta pracovní den. A tu Muklík, autor programu, dostal šťastný nápad. Na pstruhy!

„Máte rád rybolov?“ zeptal se hostitel při večeři v hotelovém salóňku. Hostovi se rozzářily oči. Rybolov? Je možné taky chytat ryby?

„Tak dobrá...“ rozhodl hostitel. „Zítra se jde na ryby!“

Rychle se domluvili. Když slyšeli, že na pstruhy, div nezajásali nadšením. Hostitel se napařoval. To je program, co? Ti na nás jen tak nezapomenou, odnesou si odtud ty nejlepší vzpomínky!

V sobotu ráno vyjelo z města šest černých reprezentačních limuzín. Nejely daleko, asi třicet kilometrů za městem odbočily k blízkým horám. Frank byl při tom, při diplomatickém lovu ryb nemůže chybět fotograf. Švédští hosté se těšili. Pstruh je ušlechtilá ryba, sportovní, téměř tak sportovní jako severský losos. Milý malý nárůdek.

Kdo ví, co všechno si pod chytáním pstruhů představovali. Asi divokou horskou bystřinu, jejíž hukot zaléhá v uších, vůni lopuchů, v čiré vodě se mihne stín, člověk by ho ani nezpovozoval, nebýt několika ohnivých teček na jeho hřbetu, skok, nevydařil

se, ještě jeden skok, a nádherný exemplář překonal opět jednu z překážek, z mnoha překážek na neúnavné pouti vzhůru bystřinou...

Snad se divili. Jaká podivuhodná země! Pár desítek kilometrů od hlavního města – a pstruzi!

Šest limuzín zastavilo u jakéhosi oploceného prostranství. V otevřených železných vrátkách stál statný reklamní lesník s bujnou ryšavou bradou. Vítal hosty. V oploceném prostranství byla tři malá jezírka. Lesník k nim vedl hosty. Jeho dílo! Jeho pýcha! Šoféři připravovali udice. Všechny přepadla rybářská horečka. V jezírkách se to hemžilo pstruhy, každou chvíli se vymrštil nádherný exemplář vysoko nad vodu, trochu zakalenou a trochu zviřenou. Rybářská horečka přepadla všechny natolik, že si vůbec nevšimli vzácných hostů. Lesník – král tohoto pstružího ráje, se vytahoval – mají hlad, potvory, nedal jsem jim schválně žrát, aby dobře braly. Skočí i na prázdný háček!

Švédští hosté stáli stranou, trochu zaražení, trochu zahanbení. Snad vůbec nejsou takoví rybáři, jak se včera dělali.

„To jsou pstruzi duhová, že?“ zeptala se naivně švédská žena. Lesník začal zeširoka vysvětlovat, ano, duhová, dobře se jim u nás daří, pocházejí, pěkně prosím, z Kanady, z takové dálky, ale naše podmínky jim mimořádně svědčí, dorůstají, pěkně prosím, rychleji než pstruh potoční, a také v líhni se lépe množí...

Štíhlá, elegantní Švédka poslouchala jeho výklad s podivným úsměvem. Když skončil, zeptala se tlumočnicka, co znamená bjekne – prozým, a dodala, že pod tím rozuměla pstruha. Její muž se nesnažil předstírat byť jen zdvořilý zájem. Stál otráveně stranou a s neskrývaným pohrdáním se díval na první vášnivce, kteří už se nemohli dočkat a vytahovali z líhně rybu za rybou, co vrh, to pstruh.

Hostitel vycítil, že něco není v pořádku. Urazil snad někdo hosta? Posuňkem přivolal tlumočnicka.

„Co se stalo?“ zeptal se nejistě. Tlumočnick pokrčil rameny. Neví.

Švédský host už to déle nevydržel. Prudce, rozčileně k nim přistoupil.

„Řekněte, prosím, hostiteli, že jsem sportovní rybář a ne vrah!“

Hostitel nepochopil. Z jeho očí sršely hromy a blesky. Kdo se tu něco opovážil? Kdo tu něco zbabral? Vynadal snad někdo hostovi vrahů?

Vysoká švédská žena se pokusila zachránit situaci.

„Mému manželovi není dobře. Jestli dovolíte, vrátili bychom se radši do města.“

Nečekala, jestli dovolí nebo ne, a rychlým krokem šla k limuzíně. Hostiteli ještě chvíli trvalo, než pochopil, co už dávno pochopili všichni. Frank viděl, jak najednou vztekle zrudl.

„Nadutci...“ sípěl cestou k autu. „Nafoukaní buržuji... každý ví, jak vznikl jejich blahobyt. Milióny padaly na frontách a oni dodávali Hitlerovi rudu a ocel.“

Druhý den byl Frank na letišti. Se vzácnými hosty se loučil šéf protokolu a – Muklík.

Frank se přistihl, že si nahlas šeptá. Šeptal si nad obrázkem – vrána s pozlacenýma nohama... ke svým se vrátit nemůže. A mezi pávy je a zůstane vránou...

Frank s povzdechem zavřel album a uložil je na místo. Jeden život. Jeden téměř celý a už vyhaslý lidský život. Zítra sem vloží poslední obrázek. Něco se uzavře. Něco skončí...